

"Juhlan kunniaksi paketoitu uuteen kuosiin"

Ajankohtainen kakkonen 30 vuotta – Juhlalähetys 12.10.1999

60-lukulaisten instituutiot alkavat lähestyä keski-ään kriisiä. Voisiko näin sanoa Ajankohtaisesta kakkosesta, joka lokakuun puolivälissä juhlisti erityislähetyksellä 30-vuotista taivaltaan? Ensimmäinen Ajankohtainen kakkonen esitettiin lauantai-iltapäivällä 13.9.1969. Muutamia alkuvuosien lähetymiä löytyy arkistosta ja niistä on helppo päätellä, että ajan tietoa ja kriittisyyttä korostava henki oli niissä vahvana. Ja studiosta löytyivät ajan nousevan sivistyneistön symbolit, Lundia-hyllyt ja Huutomerkki-sarjan pamfletit.

Journalistiselta otteeltaan Ajankohtainen kakkonen oli käynnistyessään ja pitkään sen jälkeenkin 60-lukulainen. Mutta sen, kuten TV-kakkosen, alkuaikakelissa yleensä oli myös vahvasti mukana Tesvision/Tamvision puolelta siirtynyttä pioneerihenkeä. Ehkä sitäkin merkityksellisempää pitemmän päälle oli kytkentä dokumenttituotantoon ja sitä kautta elokuvailmaisun perinteeseen. Kakkosella ajankohtaisohjelmat kehittyivät dokumenttituotannon käenpoikana, kun ne ykkösellä kulkivat käsi kädessä uutisten kanssa.

Monille 60-lukulaisten instituutioille on käynyt Ajankohtaista kakkosta huonommin. 30-vuotisjuhlaesitteen iskulauseena on "Journalismi kunniaan" ja se päättyy optimistiseen tilannearvioon: Ajankohtainen kakkonen on menestynyt hyvin 1990-luvun kovassa kanavakilpailussa. Se on TV 2:n katsotuimpia ohjelmia ja se löytyy myös katsojatyytyväisyystutkimusten kärkisijoilta.

Tartun juhlaohjelman avaukseen, missä juontajat Pasi Toivonen ja Salla Paajanen ilmoittivat: Vanha mutta virkeä Ajankohtainen kakkonen, juhlan kunniaksi paketoitu uuteen kuosiin! Uusi kuosi viittasi ohjelman tunnuksen uuteen ulkoasuun sekä uusiin studiolavasteisiin. Olisiko tässä vihje kriisistä? Moni kakku päältä kaunis, vaan on silkkoa sisältä? Mutta saman tien luen juhlaesitteen alusta vakuutuksen, että "ohjelman tunnisteet" olivat jo silloin (1969) samat kuin tänään: tutka ja Francis Lain elokuvasävelmä "Today It's You".

Sinusta on kysymys. Kuinka moni katsoja tunnustanee tuon ohjelman tunnussävelmän nimeen sisältyvän ajatuksen? Itse en ole sitä tunnistanut. Tuntuu houkuttevalta ajatella, että juuri siinä tiivistyisi ohjelmantekijöiden näkökulma 1990-luvun kanavakilpailuun. Tutka symboloi maailmaa luotaavaa, pimeydessä tietä osoittavaa tutkivaa journalismia. Siinä journalistit ovat etu-

Marja Parikka ja Eero Silvasti olivat Ajankohtaisen kakkosen juontajia 1970-luvulla.

joukkoa, jota riivaa tietämisen tuska ja riippumattomuuden pakko. Tällaiselle 60-lukulaisuudelle lienee luettu madonluvat jo kauan sitten.

Sen sijaan "Sinusta on kysymys" sopii hyvin iskulauseeksi 1990-luvun televisionille. 1990-luvun journalismi on journalismia juuri sinulle, television katsojalle. Tunnisteet pysyvät. Mutta se, mitä niistä tunnistamme, muuttuu.

Makasiini kenelle tahansa

Tekijöiden tyytyväisyys työhönsä juhlan keskellä sallittakoon. Toisenlaisiakin aikoja on ollut ja tulee olemaan. Ajankohtaisen kakkonen juhli viisi vuotta sitten 25-vuotista taivaltaan hyvin toisenlaisissa tunnelmissa. Vuoden 1993 kanavauudistus vaikutti erityisesti Ajankohtaisen kakkosen makasiinilähetyksen asemaan. Sekin joutui kärsimään TV 1:n uutistuntikokeilusta. Ajankohtaisen kakkosen makasiinin rooli TV-kakkosen ajankohtaistuotannon lippulaivana oli kyseenalaistumassa.

Kun itse tutkin 1990-luvun alussa TV 2:n ajankohtaistuotannon historiaa, makasiinin rooli nousi johtopäätöksissäni keskeisesti esille. Historiallisesti näytti selvältä, että makasiinin valta-aika liittyi nimenomaan kansallisen yleis television kulta-aikaan. Se oli ihanteellinen journalistinen formaatti tilanteessa, jossa ohjelmat tavoittivat laajan heterogeenisen yleisön ja pyrkivät tarjoamaan jokaiselle jotakin.

Historiallista taustaa vasten onkin mielenkiintoista pohtia, miksi makasiini-

YLEISRADIO

nilähetys jälleen pors-
kuttaa kakkosen ajan-
kohtaistuotannon kär-
jessä? 1980- ja 1990-
lukujen vaihteessa pu-
huttiin paljon journa-
lismiin viihteellistymi-
sestä. Tällä tarkoiteti-
ttiin muutoksia niin
juttujen tekotavoissa
kuin sisällöissäkin. Itse
ihmettelin, miksi
Ajankohtaisen kakko-
sen makasiinissa oli sa-
maan aikaan havaitta-
vissa paluuta perinteis-

1980 ja 1990 -luvuilla juonsivat Jyrki Richt ja Helena Itkonen.

sen journalismin ytimeen, talouteen ja politiikkaan. Oliko kyseessä tietoinen suuntautuminen siihen osayleisöön, joka edelleen oli kiinnostunut poliittisen kansalaisuuden ilmiöistä?

Uutiset ja ajankohtaisohjelmat ovat edelleen tv-kanavien perusohjelmistoa. Kuten Ajankohtainen kakkonen osaltaan, ne myös saavuttavat varsin suuren määrän katsojia. Niillä on uskollinen perusyleisönsä, joka arvostaa ja katsoo tämänkaltaisia ohjelmia. Mutta huomattakoon, että näissäkään katsojissa ei ole kysymys vain friikeistä, jotka katsoisivat vain uutis- ja ajankohtaisohjelmia tai pelkästään tiettyä kanavaa. Väittäisinkin, että esimerkiksi Ajankohtaisen kakkosen makasiinin menestys kanavakilpailussa perustuu itse asiassa paluuseen vanhaan peruskaavaan. Vuosikymmenen alun ongelmat johtuivat ainakin osittain siitä, että yleisöjen pirstaloituminen tulkittiin väärin. Visiona olivat osayleisöt, joiden ajateltiin suuntautuvan yksipuolisesti vain tiettyntyyppiseen ohjelmistoon. Taivaalta uhkaavat satelliittikanavat olivat omiaan vahvistamaan tätä visiota.

Mitä paluu peruskaavaan tässä tarkoittaa? Se tarkoittaa journalismia, joka periaatteessa suuntautuu kenelle tahansa. Jokaiselle jotakin, se oli perinteisen ajankohtaismakasiinin lähtökohta. Jännittävää on, että tuo kaava toimii myös tämän päivän televisiossa. Uutis- ja ajankohtaisohjelmien menestys osoittaa, että "vanhanaikainen" yleistelevio on käypä brandi, tuotemerkki, myös uudessa kanavaympäristössä. Ohjelmia siis kannattaa edelleen tehdä jokaiselle jotakin -otteella. Mutta ei kaikkia ohjelmia. Siinä on se pieni/suuri, tärkeä ero.

Jokaiselle jotakin -ohjelmat ovat strategisesti tärkeitä paloja tv-kanavien kaaviosuunnittelussa. Niihin ei suuntaudu voimakkaita tunteita, mutta ne ei-

vät myöskään aiheuta voimakasta torjuntaa ja ne ovat lisäksi yleisesti arvostettuja. Jos ohjelma on kaaviosuunnittelijoiden suosiossa, sillä on kaikki mahdollisuudet päästä myös yleisön suosioon.

Ajankohtaisen kakkosen makasiini porskuttaa kanavakilpailun kiristymisestä huolimatta. Se porskuttaa siksi, että kanavakilpailunkaan oloissa tv-katsoja ei etsi vain eroja ja erilaisuutta. Katsoja haluaa olla myös samanlainen. Juuri siinä on jokaiselle jotakin – mahdollisuus. Sehän on julkisuuden perusolemus; se on paikka, joka on periaatteessa avoin kenelle tahansa. Jos journalisti liikaa profiloituu, hänestä tulee elitisti.

Krista Taubert ja Pasi Toivonen ohjastavat 2000-luvulla.

Jokaiselle jotakin -journalismi ei kuitenkaan estä sen tekijän profiloitumista. TV 2 on halunnut profiilissaan korostaa, että kehä-kolmosen tuolla (tai tällä) puolen on elämää. Tämä oli myös yksi Ajankohtaisen kakkosen juhlaohjelmien teemoista. Sen symbolina astuivat ensimmäisinä ruutuun "herrat Tapara ja Ilves", jääkiekkoilijat Timo Jutila ja Raimo Helminen. Mutta välittömästi tuon jälkeen avattiin ikkuna maailmalle ja siirryttiin puhumaan kehityksestä ja väestöräjähdyksestä. Lieneekö kysymys 60-lukulaisuudesta vai onko niin, että maailman kerta toisensa jälkeen asettaa meille samat tunnistet, tulkittavaksi?

*Taisto Hujanen
Professori, Tampereen yliopisto*